

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96

E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Департаментам (управлінням)
освіти і науки обласних,
Київської міської
державних адміністрацій,
Інститутам післядипломної
педагогічної освіти,
керівникам загальноосвітніх
навчальних закладів

Щодо методичних рекомендацій з іноземних мов
для експериментальних загальноосвітніх
навчальних закладів

Міністерство освіти і науки надсилає для практичного використання методичні рекомендації для вчителів іноземних мов-учасників всеукраїнського експерименту за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти» щодо викладання з іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017/2018 навчальному році.

Просимо довести їх до відома керівників загальноосвітніх навчальних закладів та вчителів.

Заступник Міністра

П. К. Хобзей

Коваленко О.Я.
4814761

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№1/9-503 від 15.09.2017

Додаток до листа Міністерства
освіти і науки України
від 15.09.2017 №1/9-503

**Методичні рекомендації щодо організації навчального процесу з
іноземних мов у 1-х класах експериментальних загальноосвітніх
навчальних закладів**

У 2017/2018 навчальному році в 1-х класах експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів (наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2017 № 1028 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів») навчальний процес здійснюватиметься в рамках дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня з теми «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти».

Навчальний предмет «Іноземна мова» забезпечує виконання завдань мовно-літературної освітньої галузі, що стосується іншомовної освіти, і хоча не передбачає інтегрування в інші освітні галузі, вчителю початкових класів і вчителю іноземної мови рекомендується, за можливості, узгоджувати інтегровані змістові лінії.

Початковий етап навчання іноземної мови надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати іноземною мовою у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів, що узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти.

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі, зокрема у першому класі, добирається та організовується відповідно до психо-фізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку. Навчальна програма з іноземної мови є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Починаючи з 1-го класу, важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивовувати необхідність і значущість володіння іноземною мовою як неповторним засобом міжкультурного спілкування.

Однією з особливостей навчання іноземної мови в початковій школі є принцип концентричного пред'явлення тематичного матеріалу для організації спілкування в усній та письмовій формі протягом усього шкільного курсу. У зв'язку з цим одна і та ж тема може вивчатись впродовж кількох років. Навчальною програмою передбачається, що відповідно до мовного і загальнонавчального досвіду школярів вивчення таких тем поглиблюється у наступних класах, а тому повторення тематики зумовлюється саме зазначеним принципом.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому граматики можна навчати імпліцитно без металінгвістичних термінів, наприклад, допоміжне дієслово, артикль тощо. Частина граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках та контексті, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Експериментальним навчальним планом (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.08.2017 № 1181) передбачено на вивчення іноземної мови – 2 години на тиждень. Спеціалізованим школам з поглибленим вивченням іноземних мов пропонується доповнити 2 години інваріантного складника навчального плану 1 годиною з варіативного складника, що складе 3 години на тиждень, необхідні для поглибленого вивчення іноземної мови.

Ведення шкільної документації (журнал, зошити) здійснюється відповідно до загальних рекомендацій.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителями у довільній формі, до того ж формат, обсяг, структура, зміст та оформлення планів є індивідуальною справою вчителів.

Оцінювання **навчальних досягнень з іноземних мов учнів 1-х класів** здійснюється відповідно до загальних орієнтовних вимог до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Воно є словесним і не допускає заміни оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, смайликами тощо), оскільки вони лише підміняють бальну форму. Оцінювання має переважно формувальний характер. Такий характер оцінювання можна забезпечити використанням мовного портфоліо, основна суть якого полягає в тому, щоб показати все, на що здібні учні. Через твердження «Я знаю», «Я вмюю» акцентуються навчальні досягнення учнів, розвивається здатність до самооцінювання, поступово збільшується відповідальність за власне навчання.

Деякі практичні поради вчителям іноземної мови:

- Особливу увагу слід приділяти усним рецептивним і продуктивним видам діяльності та відповідним комунікативним умінням – сприйманню на слух і говорінню. Зокрема в першому класі домінуючим повинно бути слухання, щоб учні мали змогу якомога більше чути нову мову.
- Заохочуйте своїх учнів спілкуватись якомога більше іноземною мовою, навіть на елементарному рівні.
- Види роботи на уроці повинні бути максимально простими, щоб діти могли їх зрозуміти.
- Добирайте завдання в межах можливостей дітей; завдання повинні бути досяжними, але у той же час достатньо стимулюючими, для того, щоб діти були задоволені своєю роботою в кінці кожного уроку.
- Давайте чіткі та прості інструкції, щоб діти зрозуміли, що від них очікується.

- Використовуйте коротші види роботи. Увага та зосередженість дітей є нетривалими. Діти, зазвичай, втрачають інтерес до діяльності, якщо вона занадто довга і складна.
- Гра є невід'ємною частиною життєвого досвіду дитини. Саме через гру діти пізнають навколишній світ, отримують знання та розвивають уміння. Ігри не лише підвищують мотивацію, вони є найважливішим способом навчання молодших школярів.
- Використовуйте ігри, пісні, римівки, чанти, короткі історії, щоб зробити урок приємнішим та веселішим.
- Використовуйте багато наочності; вона допомагає дітям розуміти мову.
- Більше уваги зосереджуйте на спілкуванні, а ніж на граматиці.
- Не навчайте більше чотирьох або п'яти одиниць мовного інвентаря одночасно на одному уроці. Принцип «менше – це більше» повинен застосовуватися під час навчання іноземної мови, оскільки існує межа нового матеріалу, який наймолодші школярі можуть засвоїти. Вихід за межі можливого, зазвичай, викликає розчарування і відчуття невдачі.
- Не змінюйте імена дітей на іноземний манер. Слід оберегти ідентичність та імена дітей незалежно від того, якою мовою вони спілкуються.

Проект з англійської мови реалізується спільно з Британською Радою в Україні у партнерстві з Cambridge University Press та Cambridge English Language Assessment у декілька етапів. Підготовка вчителів здійснюється за принципами змішаного навчання і включає в себе очне навчання та онлайн взаємодію. Моніторинг та відвідування уроків здійснюється представниками Британської Ради в Україні, Cambridge University Press, Cambridge English Language Assessment, MM Publications протягом всього періоду пілотування.

Перший етап: підготовка вчителів до пілотування матеріалів. Очні тренінги. Серпень 2017 Професійні майстерні. П'ятиденний тренінг (**40 годин**) з методики викладання англійської мови в початковій школі, який надається Британською Радою в Україні для вчителів молодшої школи, які пілотують навчальні матеріали. Тренінги присвячені комунікативному підходу викладання англійської мови для учнів початкової школи та включають в себе аспекти компетентнісного та діяльнісного підходу, а саме розуміння учнів, планування уроків, організація уроку, навчальні ресурси, методи та прийоми навчання.

Під час тренінгів кожному вчителю безкоштовно надається НМК Quick Minds for Ukraine видавництва Cambridge University Press або Smart Junior for Ukraine видавництва MM Publications. До складу НМК вчителя входить: книга для учня, робочий зошит, книга для вчителя, аудіо диск, флешкарти, постери. Всім учням, в класах, які беруть участь в пілотному проекті, надається комплект підручників безкоштовно. Підручники надаються видавництвами Cambridge University Press та MM Publications. Комплект складається з книги для учня та робочого зошиту. Комплект передається у власність учня та не реєструється в шкільній бібліотеці. Термін пілотування матеріалів: 1 навчальний рік (2017-2018).

Другий етап: проходження онлайн курсу з комунікативного навчання англійської мови в початковій школі. Курс надається двома департаментами Кембриджського університету: Cambridge University Press та Cambridge English Language Assessment.

Онлайн-курс пояснює основні аспекти більш ефективного навчання дітей молодшого шкільного віку шляхом кращого розуміння їх потреб та ключових елементів комунікативного підходу під час планування та втілення мовних завдань. Цей курс роз'яснює основні елементи комунікативного підходу, метою якого є акцент на активній діяльності учня у процесі учіння, надання можливостей становлення власної думки учня, що мотивує та залучає учнів до плідної роботи на уроці. Курс включає теоретичну та практичну частини про те, як відбувається процес навчання учнів, та яким чином планувати та створювати комунікативне середовище у класі. Тривалість курсу—20 годин. Орієнтовний початок курсу—жовтень 2017 року. Кінцева дата виконання курсу—листопад 2017 року.

Третій етап: очні тренінги для вчителів (Січень-лютий 2018 року). Тренінг має на меті обмін досвідом та обговорення поточного стану і проміжних результатів пілотування нових матеріалів в початковій школі, а також удосконалення умінь, отриманих під час попередніх етапів. Тренінги надаються Британською Радою в Україні в партнерстві з Cambridge University Press та Cambridge English Language Assessment. Орієнтовна тривалість: 2 - 3 дні.

Завершальний тренінг для вчителів з метою підведення підсумків навчання, аналізу прогресу учнів та вчителів, постановки цілей і задач для наступного навчального року (Травень-червень 2018 року). Тренінги надаються Британською Радою в Україні в партнерстві з Cambridge University Press та Cambridge English Language Assessment. Орієнтовна тривалість: 2 - 3 дні.

Підвищення кваліфікації підтверджується сертифікатами, отриманими після фахових майстерень, а також онлайн курсу, та зараховуються вчителю як фаховий модуль курсу підвищення кваліфікації.

Пілотний проект з німецької мови. Пілотний проект з німецької мови «**З НІМЕЦЬКОЮ У МАЙБУТНЄ**» реалізується спільно з Goethe-Institut у співпраці із видавництвом Hueber та Центром іноземних мов ТСП.

Модуль 1. Очний тренінг. Під час триденного семінару вчителі 23 пілотних шкіл, що братимуть участь у пілотуванні нового стандарту початкової школи з німецької мови, отримають методико-дидактичну підготовку щодо особливостей викладання німецької мови у ранньому віці. Семінар проводиться у Goethe-Institut в Україні та присвячений комунікативному, діяльнісному, ігровому підходу до навчання мови. Також будуть представлені матеріали, які будуть надані партнерами пілотним школам (див. Модуль 3).

Модуль 2. Дистанційний курс підвищення кваліфікації у супроводі тьютора DLL 8: Німецька для дітей. Після триденного семінару заплановано проведення онлайн-курсів німецькою мовою у супроводі кваліфікованого тьютора. Основою онлайн-курсу є програма Гете-Інституту DLL - Вчимося навчати німецької, а саме DLL 8: Німецька для дітей.

Увага у програмі DLL зосереджується на класній кімнаті, де вивчається німецька мова, а саме, на учнях та засадничих елементах заняття з німецької мови. Втім, важливими залишаються і традиційні методичні та дидактичні питання, до прикладу, розвиток необхідних умінь і навичок, вивчення граматики, лексики, фонетики, тощо, але тут вони вплітаються у загальну інтегровану концепцію мовного заняття, зорієнтованого на розвиток відповідних компетенцій слухачів.

Обов'язковою складовою курсу є проведення проекту практичного дослідження, який надає учасникам можливість сконцентруватися на конкретному питанні та дослідити його. У невеликих групах учасники разом розробляють проект, який проводять на власному занятті в кінці курсу та оцінюють успішність його проведення з групою та тьютором. Тривалість: 12 тижнів. Курс проводиться в онлайн режимі.

Мовний онлайн-курс для вчителів. Вчителям, яким потрібно актуалізувати або покращити знання німецької мови, пропонується 10-тижневий онлайн-курс **НІМЕЦЬКА ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ОНЛАЙН**. Онлайн-курс надає можливість учасникам протягом навчання у групі під керівництвом кваліфікованого тьютора покращити знання німецької мови та компетенції у володінні професійною лексикою. Крім того звертається увага на особливості використання класно-урочної лексики на занятті. Курс деталізує особливості мовних дій на занятті (такі як пояснення, наведення прикладів, мотивація, похвала та ін.), а також можливості використання невербальних засобів комунікації (графічне представлення, використання міміки тощо). Тривалість: 10 тижнів. Курс проводиться в онлайн режимі.

Модуль 3. Забезпечення матеріалами. Видавництво Hueber, Центр іноземних мов ТСП та Goethe-Institut надають навчальні матеріали школам, що пілотуватимуть новий стандарт початкової школи з німецькою як першою іноземною мовою. Пакет матеріалів включає:

- KIKUS Deutsch: зошит з піснями „Guten Morgen“.
- KIKUS Deutsch: аудіодиск „Guten Morgen“.
- KIKUS Deutsch: Книга для вчителя - посібник Kikus-Methode.
- KIKUS Deutsch: робочі листи 2 (для дітей 4-7 років). Вивчення мови у дошкільному та ранньому шкільному віці (для кожного учня).
- KIKUS Deutsch: Картки з німецькими коментарями.

Модуль 4. Моніторинг та підведення підсумків. Партнери пілотного проекту супроводжують імплементацію модулів у пілотних школах. **Відвідування уроків здійснюється протягом всього періоду пілотування.** Успішність пілотування вимірюється за допомогою інтерв'ю та опитувань. В кінці пілотної фази відбувається підведення підсумків, у рамках якого обговорюється підтримка реформи «Нова українська школа» у майбутньому.

Модуль 5. Очні тренінги для вчителів:

- Січень-лютий 2018 року. Орієнтовна тривалість: 2 дні.
- Травень-червень 2018 року. Завершальний тренінг для вчителів з метою підведення підсумків навчання, аналізу прогресу учнів та вчителів, постановки цілей і задач для наступного навчального року. Орієнтовна тривалість: 2 - 3 дні.

Участь у всіх компонентах проекту є безкоштовною та обов'язковою. Підвищення кваліфікації (очні тренінги та онлайн-курси) підтверджується сертифікатами та зараховуються вчителеві як фаховий модуль курсу підвищення кваліфікації.

Пілотний проект з французької мови. Пілотний проект з французької мови реалізується спільно з Посольством Франції в Україні, Французьким інститутом в Україні, Французьким інститутом в Парижі (розробник платформи IFprofs),

СІЕР/CNED (міжнародним центром педагогічних досліджень), видавництвом Hachette FLE, Центром іноземних мов ТСП. Проект планується реалізувати через ключові принципи розробленої програми:

- Поєднання очного навчання (стажування) та дистанційного навчання (PRO-FLE).
- Чергування навчального часу, практики у класі та аналізу досягнутих результатів.
- Моніторинг діяльності вчителів та обмін практиками за допомогою спеціальної соціальної мережі (IF profs Україна).
- Якісне оцінювання проекту за допомогою самооцінювання учнів (portfolio) та відкритих уроків.

Підготовка викладачів включає в себе:

- 28 -30 серпня : проведення першого стажування у Французькому інституті в Україні, на такі теми: викладання мови дітям раннього віку, експерименти на уроках, використання спільного підручника, робота в класі (майстер-класи);
- моніторинг та обмін практиками / інформацією на онлайн-платформі IF profs;
- підготовка тьюторів PRO-FLE до спостереження за роботою вчителів на уроці;
- відкриті уроки (за роботою кожного вчителя спостерігає тьютор PRO-FLE);
- проміжні підсумки та навчальний семінар за участю автора підручника, який використовується в рамках експерименту;
- онлайн-курс PRO-FLE «Побудова дидактичної одиниці»;
- підсумки експериментального проекту;
- підготовка звіту (підсумки та перспективи).

PRO FLE - офіційний онлайн інструмент фахової підготовки викладачів французької мови як іноземної розроблений та наданий Міжнародним центром педагогічних наук (СІЕР) і Національним центром дистанційного навчання (CNED). Поширюється по всьому світу Міністерством закордонних справ Франції та Французьким інститутом. Модуль «Побудова дидактичної одиниці» включає в себе такі теми:

1. Визначити потреби учнів.
2. Визначити структуру навчального процесу.
3. Визначити мету уроку.
4. Розробка та концептуалізація поурочного планування.
5. Розробка календарно-тематичного планування.
6. Мотивування до самостійного створення дидактичних матеріалів.

Доступ до онлайн-курсу PRO-FLE надається безкоштовно. Для проекту безкоштовно надається методика Les Loustics 1 видавництва Hachette FLE. Учням надається підручник та зошит, вчителям підручник, зошит, аудіо диски, тека з додатковими матеріалами для використання під час уроку, постери з іграми.